

Секція: Педагогічні науки

Поліщук Олена Анатоліївна

доцент кафедри соціально-гуманітарних і правових дисциплін

Уманський національний університет садівництва

м. Умань, Україна

ФОРМУВАННЯ ПРАВОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У МЕНЕДЖЕРІВ В ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ

Сучасному суспільству необхідний соціально активний, творчий, юридично грамотний фахівець, який розуміє соціальну цінність права та вміє користуватися своїми правами й свободами, грамотно захищати інтереси клієнтів, попереджати їх від неправомірної поведінки [1, с. 14].

Однак, рівень правових знань, умінь та навичок студентів не повною мірою задовольняє потреби сучасної освіти та розвитку правової держави. Аналіз практики викладання дисципліни «Правознавство» у вищих аграрних навчальних закладах показує, що дидактико-виховний потенціал формування правової компетентності, закладений у цьому предметі, використовується недостатньо. Випускники аграрних вищих навчальних закладів мають прогалини в знаннях з теорії права, не мають навичок практичного застосування правових знань і професійно-правових умінь, не мають достатнього рівня правової грамотності. Ці проблеми значною мірою зумовлені тим, що в процесі професійної підготовки недостатньо враховується характер і обсяг правових знань, професійно-правових умінь, не розроблено умови до оптимального відбору змісту правових дисциплін для менеджерів вищих аграрних навчальних закладів, не враховуються особливості правової підготовки загалом [2, с. 14].

Актуальність дослідження зумовлена також протиріччями між: вимогами сучасного суспільства до правової підготовки особистості й недостатньою правовою підготовкою майбутніх фахівців; рівнем підготовки

майбутнього фахівця й недостатньо повним використанням можливостей правознавчих дисциплін для формування фонду актуальних правових знань менеджерів; необхідністю формування правової компетентності менеджерів та недостатнім рівнем навчально-методичного забезпечення. У зв'язку з цим питання формування правової компетентності у менеджерів вищих аграрних навчальних закладів повинно розглядатися як пріоритетне в системі професійної підготовки майбутніх фахівців [2, с. 14].

Водночас у педагогічній теорії і практиці немає єдиного підходу до визначення поняття права компетентність, не чітко визначено її сутність, структуру, недостатньо розроблено критерії та рівні її сформованості. Вирішення зазначених вище проблем потребує наукового обґрунтування педагогічних умов формування правової компетентності менеджерів у процесі професійної підготовки з урахуванням вимог педагогічної та юридичної науки і практики. За результатами аналізу психолого-педагогічних досліджень співвідношення понять компетенція й компетентність з'ясовано, що компетентність – це інтегративна професійна риса особистості, що виявляється в загальній здатності й готовності до діяльності, заснованій на знаннях і досвіді, набутих у процесі навчання та соціалізації й зорієнтованих на самостійну й успішну участь у діяльності; а компетенція – це сукупність основних теоретичних знань, практичних навичок та вмінь, здібностей та рис, властивих особистості, що складають її готовність до накопичення знань та їх використання на власному практичному досвіді.

Правова компетентність є важливою складовою професійної компетентності менеджера. З урахуванням вимог сучасних підходів виокремлено взаємозумовлені компоненти правової компетентності менеджерів вищих навчальних аграрних закладів: мотиваційно-ціннісний (особистісна та професійна потреба в правовій інформації, позитивне ставлення до права; потреба в правовій самоосвіті; правові переконання; правомірна поведінка; позитивне ставлення до правового навчання й

виховання; здатність до застосування правових знань на практиці), когнітивний (комплекс знань основ Конституції України; законів, що регулюють освітню діяльність; прав і свобод людини й громадянина; основ теорії держави і права, конституційного, адміністративного, цивільного, трудового, екологічного, кримінального й сімейного права; правових основ захисту прав і свобод людини й громадянина; специфіки проведення позакласних заходів), комунікативний (наявність комунікативних здатностей: уміння розуміти колег, їхні особистісні особливості та ціннісні правові настанови), діяльнісно-рефлексивний (уміння аналізувати, порівнювати, узагальнювати, відбирати правову інформацію для вирішення завдань правового навчання ; аналізувати свій навчальний предмет, виокремлюючи в його змісті елементи права, інтерпретувати текст правових джерел, оперувати поняттями з різних галузей права, оцінювати позитивні властивості й недоліки правової інформації та доводити її до своїх колег; уміння здійснювати пошук у комп'ютерних правових системах «ЛІГА-ЗАКОН», «Нормативні акти України» тощо).

Мотиваційно-ціннісний компонент правової компетентності – це позитивне ставлення менеджера до професійної діяльності з позиції норм законодавства про освіту, усвідомлення необхідності та наявність бажання здійснювати професійні дії. Мотиваційно-ціннісний компонент сприяє ефективній професійній діяльності менеджера з позиції правових знань, умінь та навичок, створювати високу особистісну зацікавленість в підвищенні власної правової підготовленості. Когнітивний компонент спрямований на формування у менеджера певного обсягу знань, що в подальшому будуть умовою для здійснення правових професійних дій.

Правова компетентність менеджера – високий ступінь оволодіння системою правових знань у професійній діяльності, сформовані професійно-правові вміння та практичні навички їх застосування.

Формування правової компетентності у менеджерів передбачає

наявність розвиненої правосвідомості, знання прав і свобод людини та громадянина, основ національної правової системи й освітнього законодавства, вміння орієнтуватися в потоці правової інформації, позитивного ставлення до правового навчання, здатність до застосування правових знань у власній професійній діяльності. Отже, правова компетентність у цьому випадку є одним із найважливіших елементів професійної підготовки менеджера вищого аграрного навчального закладу.

Для формування правової компетентності менеджерів у процесі професійної підготовки повинні бути створені відповідні педагогічні умови: професійна орієнтація навчального процесу на підготовку менеджерів, які володіють правовими нормами, поважають їх та усвідомлюють значення права в суспільстві; установка на необхідність оволодіння правовими знаннями, професійно-правовими вміннями для задоволення особистих і професійних потреб менеджерів, розвиток індивідуально-правових якостей менеджерів; орієнтація менеджерів на необхідність правової самоосвіти, як основної умови професійного росту; побудова навчального процесу на засадах особистісно-зорієнтованого, компетентнісного та діяльнісного підходів; реалізація правової освіти менеджерів протягом усього періоду їхнього навчання в межах навчальної, наукової, професійної діяльності на основі застосування інтерактивних технологій; реалізація міжпредметних зв'язків у процесі формування правової компетентності, поєднання аудиторної й позааудиторної роботи.

Правова компетентність фахівця є динамічною характеристикою, що відображає зміни в оволодінні ним відповідними знаннями з різних навчальних дисциплін. Це зумовлює реалізацію міжпредметних зв'язків у процесі формування правової компетентності, яку ми визначаємо ключовою умовою ефективного формування правової компетентності менеджерів.

Для формування правової компетентності менеджерів застосовують інтерактивної технології, які містять нетрадиційні форми, активні методи

(дебати, дискусії, презентації, творчі проблемні завдання, професійні ситуаційні завдання, ділові ігри) та засоби навчання (вербальні, аудіовізуальні, програмні, мультимедійні), а також Інтернет-ресурси. Такий добір форм, методів, засобів, адекватних змісту навчання, реально забезпечує опанування менеджерами правових вмінь і навичок; сприяє саморозвитку особистості й формування в менеджерів уявлень про застосування права у своїй професійній діяльності. Виховання свідомого ставлення до законів, правил поведінки, прийнятих у суспільстві, перетворення поваги до права в переконання вимагає розвитку вмінь аналізувати факти, події, поведінку свою та оточуючих, установлювати причинно-наслідкові зв'язки, порівнювати, узагальнювати правову інформацію, виділяючи в ній головне.

Професійна підготовка відкриває перспективу для більш ґрунтовного вивчення проблеми формування правової компетентності та специфіки відбору змісту правової освіти для організації професійної діяльності в умовах становлення України як правової держави з урахуванням найсучасніших технологій навчання й чинного законодавства.

Література

1. Бібік Н. М. Компетентнісний підхід: рефлексивний аналіз застосування / Н. М. Бібік // Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи. Бібліотека з освітньої політики / під заг. ред. О. В. Овчарук. К. : К.І.С., 2004. С. 45–51.
2. Клочкова Д. М. Формування правової компетентності сучасного фахівця у процесі професійної підготовки / Д. М. Клочкова // Ціннісні пріоритети освіти у ХХІ ст. «Соціалізація та соціальна адаптація особистості»: матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції. Київ, 2010. С. 89–93.